

DALIBOR BROZOVIĆ

A harmadik évezred nyelvpolitikájához Elmélkedés az eszperantó igénybevételéről

Magától értetődik, hogy egy ezredforduló rendkívüli esemény az emberiség történelmében. Az ember a számok hatása alatt áll, s bár az a tény, hogy a naptárban az évszám első jegye megváltozik, nem bír különösebb jelentőséggel, az ember tudat alatt mégis várja, hogy történjen valami szokatlan és rendkívüli. Az első évezred végén a középkori ember özönvízről, vagy katasztrofális szárazságról, vulkánok kitéréséről, elviselhetetlen járványokról, borzalmas háborúkról, éhínségről és más, rettenetes földi katasztrófákról képzelődött, sokan még a világvégében is hittek. Feltehetnénk, hogy a ma embere mentes az ilyen hiedelmektől és szorongásoktól, de azért nem bízhatjuk el magunkat: már kezdenek megjelenni bizonyos jelzések hasonló pszichés állapotokról, s ezek, ha nem is érik el a középkori mértéket, jelentősek. Az emberi természet lassan változik.

Természetesen az 1999. év végén és a 2000. év küszöbén az fog történni, ami a valóságos feltételekből és összefüggésekből következik, s ez ugyanebben az időben történne, akkor is, ha nem a keresztény naptár lenne használatos világszerte, nem az a naptár, amelyben hamarosan megjelenik a második évezredből a harmadikba való átlépés, hanem valamelyik másik, pl. a mohamedán, zsidó, buddhista vagy bármely más időszámítási mód.

Mégis, az emberiség emlékezetében az évszázadoknak az utolsó éveit maradnak meg. A XVIII. és a XIX. század fordulója a francia forradalom és annak Európára és a világra gyakorolt hatása miatt vált jelentőssé, a XIX. és a XX. század fordulójára pedig egy rokonszenvesen érzékeny korszak nyomta rá bélyegét, amelyet az emberiség emlékezete részint mint a boldog békeidőnek az 1890-es évekhez kötődő hanyatlását, részint mint végéhez immár rohanást közeledő századunk első évtizedének *la belle époque*-nak mondott szép korát őrzi.

Dalibor Brozović a Horvát Tudományos Akadémia tagja, a Miroslav Krleža Lexikográfiai Intézet igazgatója. Ez az írás eredetileg „Az eszperantó a második évezred végén” címmel előadásként hangzott el a Horvátországi Eszperantisták I. Kongresszusán 1997. május 31-én; nyomtatásban megjelent a *Tempo* című, eszperantó nyelvű, horvátországi lap kongresszusi számában (pp. 3–6).

A tanulmány magyar közlésében Wacha Balázs, valamint Vaszkó Katalin fordító segítségét köszönjük. (A szerk.)

Napjainkban is fontos változások előjelei érzékelhetők. Körvonalai még nem világosak, de azért érezzük, hogy közelednek, hamarosan itt lesznek, és a világ, akár így, akár úgy, de biztosan más lesz.

Nem kell túlzottan reménykedni, viszont félni se kell. Bízunk csak abban, hogy a jövőendő ezredfordulót mindannyian méltósággal és illően fogjuk megünnepelni! Érdeklődésünk azonban, legalábbis itt és ebben az órában, nem annyira az ezredfordulón élő emberiségnek általában vett sorsára irányul.

Lesz még bőven alkalmunk, hogy ennek a sorsnak a gondjaival szembesüljünk, hogy harcoljunk egy szebb jövőért. Itt és most nyelveink mai és jövőendő helyzete felé fordítsuk figyelmünket. Korunk nemcsak határvonal két évezred között, hanem útkezesztződés is a nyelveink jövője felé vezető úton.

A harmadik évezred küszöbén a világ nyelvi helyzete látszólag teljesen világos: minden további nélkül látható, hogy a különféle nemzetközi kapcsolatokban az angol nyelv, bár fokozatosan, de feltartóztathatatlanul és módszeresen teret nyer, már-már kiszorítva a többi olyan (ügynevezett nagy) nyelvet, amely még szerepet játszik bizonyos, egyre jobban behatárolt nemzetközi terepen (főleg a franciáról van szó, de a spanyol, az orosz, a német, az arab és valamelyest a portugál is ide sorolható). A turizmus elképzeltetlenül magas fokra lépett, és az angol ezen a téren egyre erőteljesebben uralkodik. Korunk az elektronika korszaka, és a számítógépek akárcsak elfogadható szintű kezelése megköveteli az angol nyelvnek legalább passzív ismeretét. A különféle – politikai, államközi, gazdasági, kulturális, tudományos, művészeti, vallási, sport vagy bármilyen más jellegű – nemzetközi találkozók az angol általában még nem az egyedüli hivatalos nyelv, de a nyelvek egyikeként a nyelvek körében mindig szerepel, miközben a többi nyelv cserélődik. Mikor az ilyen találkozók a rádióban és a televízió nyilvánossága előtt folynak, megfigyelhetjük, hogy az angol mindinkább felülkerekedik. S amikor aztán kötetek jelennek meg ezeknek a találkozókknak az anyagából, láthatjuk, hogy az angol szövegek nyilvánvalóan többségben vannak, és angolul kerülnek nyilvánosságra még azok a beszámolók és előadások is, amelyek eredetileg más nyelven hangzottak el. Ha repülőgépen utazunk, tapasztalhatjuk, hogy a feliratok angolul vannak (s csak esetlegesen, kiegészítésként valamely más nyelven), az utaskísérők és a hangszóró angolul szólnak az utasokhoz, és a pilóták angolul kommunikálnak a repülőtérrrel, ahonnan vagy ahová éppen repülnek. Nem beszélve a filmekről, a TV-hirdetésekről, nemzetközi reklámokról, használati utasításokról, vezényszavakról, a nemzetközi sajtóról.

Nem csodálkozhatunk azon, hogy szerte a világon sorban hódítja meg az iskolákat az angolnak első (és mindinkább egyedüli) idegen nyelvként való oktatása. Nem is fecsérlem tovább az időt, én is megadom magam az angol nyelv hegemoniára való törekvése előtt, és angolul vonom le a következtetést: ez a nyelv mindinkább nemcsak „an international language”, hanem „the international language”. Hát, így fest ma a világnyelv-helyzet, és nem kétséges, hogy a fentiekben előállt kép tárgyilagos, reális és helyes megfontolásokat tükröz. Mindamellet ez a kép mégiscsak felületes és csalóka, s ezt bizonyítani nem is nehéz.

A történelemben már több alkalommal úgy tűnt, hogy ez vagy az a konkrét nyelv válik majd az egyedüli nemzetközi nyelvvé, mégsem sikerült ez sem az aráminak, sem pedig a görögnek, a latinnak, vagy a franciának. Mindegyiküknek volt ugyan egy lehetősége, a latinnak kettő is (a római és a középkori); de egyik sem használta ki. A

helyzet persze az, hogy nem is voltak azok igazi esélyek, hanem csak látszólagosak, amelyek már belülről tartalmaztak térbeli és időbeli korlátozásokat. Két további nyelvnek volt még bizonyos lehetősége: az arabnak és a szanszkritnak, de azok sem fedték le azt az egész területet, amelyet az adott korban a világnak tekintettek, hanem a maguk világának is csak egy részén működtek.

Ezek után a sikertelen próbálkozások után már semmiféle érv sem szól a mellett a vélekedés mellett, hogy az angol majd kivételesnek bizonyul. Hiába hivatkozunk a hajdani idők világának korlátozott voltára, illetve a mai világnak (az angol esélyek világának) az egész világra kiterjedő egyetemességére, mert ha azok a múltbeli „világnyelvek” valóban a maguk világának nemzetközi nyelvei lettek volna, akkor párhuzamosan terjedtek volna a maguk világával.

Mégis, miért van az, hogy az itt példaképpen leírt angol nyelvről adott kép valójában csak látszatot ad tovább és felületes? A helyzet az, hogy mostani világunknak van néhány olyan jellegzetessége, amely az elmúlt korokkal szembeállítja. Való igaz, hogy az angol nyelvet lényegében és összességében az embereknek nagyobb hányada használja, mint ahogy ez más idegen nyelvekkel kapcsolatban, s a múltra vonatkoztatva elmondható. Ez érthető is, hiszen ma több az iskola, s a technika az életmód egyre kitartóbban követel egyre intenzívebb, egyre többretű nemzetközi érintkezést. De ez csak az érem egyik oldala, hiszen minden igazságnak megvan a maga fonákja is.

Így megállja a helyét az az állítás, hogy ma az emberek nagyobb hányada használja az angol nyelvnek többé vagy kevésbé igényes, ilyen vagy olyan változatát valamilyen civilizációs szükségletének kielégítésére, de ma magasabb a művelt, iskolázott, szakmailag minősített emberek arányszáma is (illetve azoké, akik modern technológiával állnak kapcsolatban). Tehát nem magáról az angol nyelvről van itt szó, hanem az általános fejlődésről. Másrészt igen jelentős mértékben csökkent azoknak a száma, akiknek az angol a modern civilizációhoz kulcsot adó egyedüli nyelvi eszközük; és ez itt a lényeg. Még a közelmúltban is Földünk kiterjedt térségeiben az angol volt a kizárólagos nyelve a közigazgatásnak, a technikának, a modern közgazdaságnak, a tudományoknak (főleg a természettudománynak), helyenként a könyvkiadásnak, az országos lapoknak is. Az országok – régiók, vidékek – etnikus nyelvei („landaj lingvoj”), az ilyen nyelvnek akár tájnyelvi, akár köznyelvi változatai – főleg beszélt és rendszerint normalizálatlan formában alkalmazva – csak a helyi kommunikáció céljára voltak használatosak, főképp az alsóbb szinteken. Ha valamit nemzeti nyelven mégis kinyomtattak (s ez mindig szabályozatlan, alkalmi helyesírással), akkor csakis népszerű vallási kiadványokról, különféle alapszintű oktató művekről, valamint ábécéskönyvekről vagy ehhez hasonlókról volt szó. Komolyabb szövegeket, például folk-lórkiadványokat csak tudósok, főleg európaiak közöltek, s ezek a művek inkább a tudományos közösségeknek, mintsem az illető népnek szóltak.

* A nemzeti nyelveken s azokhoz tartozó vagy kapcsolódó irodalmi és köznyelveken, illetve regionális köznyelveken kívül többek között *törzsi* nyelvek is tartozhatnak az itt figyelembe vett nyelvek (*landaj lingvoj*) közé. A magyar *nemzeti nyelv* műszó szűkebb értelmű: magas fokú normalizáltságot feltételez (*A ford.*)

Ma más a helyzet, s folyamatosan változik is, de a változás iránya nem az angol valódi világnyelvvé – minden civilizált ember második nyelvvé – válásának kedvez ebben az esetben, minthogy a civilizáció, feltevésünk szerint, globális lesz, s körébe minden ember bele fog tartozni, a jövőt illetőleg minden ember második nyelvről kellene beszélnünk. Kétségtelen, hogy a modern civilizáció mind több embert von hatókörébe, ugyanakkor szaporodnak a benne részt vevő normalizált nyelvek is. Minden évtizedben jelentősen növekszik az új, kidolgozott normarendszerrel bíró nyelvek száma, és a régebbiek is kiterjesztik működési területeiket. Így hát két, párhuzamos, de éles ellentétben álló folyamatról van szó. Egyrészt terjed a nemzetközi kommunikáció (a szó minden értelmében), és fejlődik a technológia (mindenekelőtt az elektronikus technológia). Ebben a két körben egyaránt terjed az angol nyelv használata. A másik oldalról viszont számos társadalomban az angol – egyre több területen és feltartóztat-hatatlanul – veszít a pozícióiból: így van ez a közigazgatásban, az oktatásban, a sajtóban, a tudományokban (előbb a hagyományos szellemtudományokban, majd a többi tudományágban is). Az ugyan igaz, hogy az angol a maga konkurens nyelveit egyre inkább kiszorítja, közben viszont, legalábbis egyes régiókban, bizonyos funkciók betöltésére új nyelvek jelentkeznek.

Nézzük csak az Európai Uniót. Itt minden tagállam nyelve egyenrangú, és mindent lefordítanak minden nyelvre. Valahogyan ez működött is, amíg négy vagy öt nyelv volt használatos, bár a rendszer már akkor is aránytalanul nagy volt és sokba került. Amikor a tagok száma tizenkettőre emelkedett (igazából a nyelvek száma kevesebb volt – a belgák például a franciát vagy a hollandot, pontosabban szólva a maguk franciáját vagy hollandját használták), a munka mértéktelenül felhalmozódott, s a költségvetés is túlfutott. Az Unió mostani, újabb bővülése után még nagyobb problémák várhatók, melyek pénzügyileg már majdnem elviselhetetlenek, és megoldhatatlanok lesznek. De ez még nem minden. Új tagok felvételét tervezik, és ez nyelvileg egyenlő az összeomlással. Már most nehéz olyan, magas színvonalon beszélő, görög szinkron tolmácsot találni, aki például a dán és a portugál nyelvet is beszélné. Ha közvetve, más nyelv közbeiktatásával fordítanak valamelyik nagy nyelvre, elvész az egyidejűség, és nő a félreértés veszélye. Természetesen a nagy nyelvek némelyike nemcsak „hivatalos”, hanem munkanyelvnek is minősül, de ez sem oldja meg a problémákat. Olyan nyomás is tapasztalható, amely a munkanyelvek számának bővítését célozza, akár hiúsági, akár gyakorlati okok miatt, de amiatt is, hogy az anyanyelv használata előnyt ad – a beszélőnek csak azon kell gondolkodnia, hogy mit mondjon, és nem kell azzal törődnie, hogyan formálja meg mondandóját. Ez a helyzet leginkább az ENSZ-ben érezhető: azok, akiknek anyanyelve egyidejűleg munkanyelv is, privilégiumot élveznek a többiekkel szemben.

S ha valakinek külön gondoskodnia kell arról, hogy anyanyelvét a munkanyelvekre fordítsák (amit természetesen saját költségeiből fedez, mert az ENSZ-ben a kis nyelvek helyzete nem ugyanaz, mint az Európai Unióban), azoknak nemcsak többletköltségeik vannak, hanem az a veszély is fenyegeti őket, hogy mondandójuk fordítás közben értelmét veszti. Azok tehát, akiknek anyanyelve nem hordoz valamilyen hivatalos fontosságot, nem lehetnek elégedettek. Ha úgy vélik, hogy nyelvüknek van bizonyos esélye megszerezni valamely kiváltságot, akkor harcolnak is ezért a célért. Ha ilyen esélyeik nincsenek, akkor egy másik, esélyesebb nyelv győzelméért küzdenek, főleg ha az nekik valamilyen ok miatt jobban megfelel (így a portugálok és a brazilok

nemzetközi találkozókön szenvedélyesen támogatják a franciát). A harmadik igyekszik legalább környezeti szinten és legalább néhány területen kiszorítani a nemzetközi érintkezésben a volt gyarmatosítók nyelveit. Így a Szaharán túli Afrikában bizonyos államközi kapcsolatokban nő a hausza és főleg a szuahéli nyelveknek a szerepe (mindkettő több országban a népesség anyanyelve vagy közvetítő nyelve; és eléggé szabályozottak is).

Levonhatjuk tehát azt a következtetést, hogy az angolt egyre több ember használja, de ez a nyelv, miközben új funkciók ellátását veszi magára, egyszersmind – az újonnan normalizált nyelvek javára –, elveszíti néhány korábbi szerepkörét. Ezenkívül, mint-hogy mind kevesebb ember számára jelenti az egyén kizárólag nyelvét, egyre kevésbé sajátítják el az angolt teljességében. Az angol nyelv ismeretének minősége is egyre alacsonyabb. A csak nemzetközi érintkezésben való használat esetén ugyanis nincs szükség tökéletes tudásra. Más szóval azt is mondhatnánk, hogy az angol nyelvet egyre többen beszélik s egyre rosszabbul, használata napjaink mindennapi életének mind szűkebb területén, a nyelvi funkciók kisebb sugarú körére jellemző. Az is figyelemre méltó, hogy egyre gyakrabban merül fel a kérdés: „Melyik angol nyelvről van szó”? A Karib térség szigeteinek egy részén anyanyelvként vagy közvetítő nyelvként a „brit angol” szolgál, egy másik szigeten az amerikai angol. De a kínálat tovább nő: az ausztráliai angol már szépen egyéniesedett és megszilárdult (gondoljunk a filmekre!), sőt megjelennek más jelöltek is, legerőteljesebben a kanadai angol.

A fenti kép kiválóan összehasonlítható a német nyelvnek a XIX. századi Közép-Európában és Kelet-Európa egy részében látott sorsával. Vegyük példának Horvátországot, különösen az északi és nyugati területeket. Kétségtelen, hogy ma többen dadognak németül, mint amennyien száz vagy százötven évvel ezelőtt – beszéltek. Erről a valóságról mindannyiunknak tudomása van. De nem vagyunk tudatában annak, hogy Horvátországban az a viszonylag kicsiny kisebbség, amely beszélte a német nyelvet, egyidejűleg a társadalmilag felelős, művelt emberek nagy többségét alkotta, és hogy az ő német nyelvük összehasonlíthatatlanul szabályszerűbb, gazdagabb, hajlékonyabb és általánosabb érvényű volt, mint ami a mai horvát átlag némettudásáról mondható. Ma a német nyelvet tökéletesen vagy legalább kielégítően csak a szakemberek ismerik (nyelvészek és irodalmárok, germanisták, szakosított levelezők, fordítók), ezzel szemben egykor a német nyelvet tökéletesen használta minden szakterület értelmisége, sőt bármelyik kicsit is nagyobb felelősséget hordozó hivatalnok. Százötven évvel ezelőtt egyetlen komoly értelmiségi sem tudta volna elképzelni, hogy tudományos vagy szakmai jellegű szöveget (ha az nem bölcsészeti vagy vallásos témájú volt) horvát nyelven írjon. A kor itteni értelmiségije választhatott a kevésbé gyakran használatos latin és a gyakoribb német nyelv között. Az Adria mellékén a legvalószínűbben az olaszt választotta volna. És azoknak a nyelvezete, akik egy bizonyos szakterületen horvátul írtak, rendszerint dadogó, nehézkes, szegényes, mesterkélt volt, s a mai olvasó számára egyszerűen elviselhetetlen. Még a XVIII. század második feléből való *Kacic*nak vagy *Rlejkovic*nak a nyelve is természetesebb és gördülékenyebb a mai ember számára, mint a *Danica* vagy a *Zora Dalmatinska*.

Ez nem jelenti azt, hogy e folyóiratok munkatársai egyszerűen rosszul írtak vagy műveletlenek voltak, sőt, ellenkezőleg, átlaguk talán jobb volt a mai átlagnál, de az a helyzet, hogy ezek jól írtak németül (vagy olaszul), míg horvátul az egyszerű hétköznapi tárgyú társalgás vagy – esetleg – a népköltészet szintjén túl szinte tehetetlenek voltak.

Erről könnyű meggyőződni, ha elővesszük az említett kiadásoknak – ma mindenki számára beszerezhető – újranyomásait. Az említett helyzet egyébként nemcsak horvát jelenség volt, a románnal ugyanígy volt Erdélyben, valamelyest jobb volt a helyzet Csehországban, Magyarországon, a lengyel nyelv is jobban állt az Osztrák-Magyar Monarchiában és Oroszországban, de nem vonatkozik ez már Németországra. Azt hiszem, nem is kell beszélni a német befolyási övezeten kívül eső területek nyelvi viszonyairól – azaz a Romániában, Bulgáriában, Macedóniában, Albániában, az egykori Szovjetunió mostanra függetlenedett köztársaságaiban és valamilyen módon Görögországban is fennálló – állapotról. Ma már semmilyen elképzelésünk nincs az akkori nyelvi helyzetről. A nemzeti nyelveket vidéki papok, falusi tanítók, politikusok használták (de nem politikai viták céljára), költők és más alkotók (de ők sem mindig). A nyilvános feliratok a zágrábi utcákon németül voltak – még az utcanevek is, és ha egy ismeretlen ember netán bement egy boltba vagy egy (természetesen német nevű) fogadóba, az eladó vagy a pincér németül szólt hozzá. Ismeretlen és valamennyire jól öltözött embert az utcán németül szólítottak meg. A törvényeket németül írták, az iskolákban a német nyelv volt az uralkodó, a hadseregben még inkább. Igaz, hogy a hazafias érzelműek harcoltak az ilyen állapot ellen. A nép követte ugyan őket, de a nyilvánosság legjelentősebb része csak érdektelen, még a nemzeti törekvések iránt is közömbös megfigyelő volt.

Ha az előző század harmincas, negyvenes vagy ötvenes éveiben valaki egy kelet-európai utasnak komolyan azt mondta volna, hogy száz év sem kell, s az említett országokban az egész civilizációnak az alapvető nyelvi eszköze mindenütt a honi nemzeti nyelv lesz, az utas igencsak elsodálkozott volna ezen a szokatlan állításon. Hitetlenül, de legalábbis kételkedve hallgatta volna, arra következtetett volna, hogy beszélgetőtársa nem józan realista, hanem valami reális alapokat nélkülöző romantikus eszmének az áldozata.

Természetesen ma már tudjuk, hogy az a bizonyos „romantikus” állítás megállta a helyét. A múlt század utolsó éveiben kibontakozott haladás lehetővé tette, hogy az I. világháború után az állítólagos fantáziakép valósággá váljon, hogy a II. világháború után kiegészüljön és az utóbbi években a folyamat kiteljesedjék. Más szóval az utolsó évszázad látszat szerinti álomlátója igazi és valódi realista volt, és az akkor látszat szerinti realisták melléfogtak a jövő megítélésénél. Ezért mindig óvatosnak kell lenni az úgynevezett realistákkal, ellenben komolyan és figyelmesen kell mérlegelni a fantaszták hozzáállását. Némelyek közülük valóban fantaszták, de közülük kerülnek ki az igazi realisták is.

Vegyük példának az 1914-es évet. Némely fantaszták azt beszélték, hogy a háború vissza fogja állítani német vezetéssel az egységes Római Birodalmat, hogy feléled az ezeréves „Nagy Károly-i” eszme. Mások a harmadik Római Birodalomról és Moszkva kötelességéről szóltak, hogy a birodalom érdekében a bizánci korona törvényes örököséként hódítsa meg Konstantinápolyt, és állítsa vissza a keresztet az Aja Szófián. Megint más fantaszták azt mondogatták, hogy a nagy háború után a birodalmak romjain a nemzeti államok mozaikjaként fog megjelenni az új, herderi Európa. Ezek voltak tehát képzeltgők, a fantaszták.

S mit válaszoltak erre a realisták? Körülbelül a következőt: „Ugyan már! Legyünk reálisak, ne képzelődjünk! Megesik olykor, hogy egy birodalom összeomlik, ez megszokott dolog a történelemben. De hogy összeomoljon a német is, az osztrák-magyar

is, az orosz is, a török is – az utópia. Viselkedjünk komolyan, hagyjuk a hiú beszédet és a romantikus ábrándokat!”

Ma mindannyian tudjuk, mi is történt valójában. Összeomlott mind a négy birodalom, nem valósult meg a „Nagy Károly-i birodalom eszméje” és az új-bizánci ábrándok, valóra vált viszont a nemzeti államok mozaikja. Igaz, nem teljesen a romantikus álmok szerint, mert az álmok sohasem valósulnak meg teljesen, és ezért új illúziók támadtak – a jugoszláv, csehszlovák és a szovjet. De napjainkban azok is szertefoszlottak.

Azt hiszem, mindenki jól felismeri annak a bizonyos 1914-beli dicső „realistá”-nak a stílusát és kifejezőmódját. Az ember sohase higgyen azoknak, akik így beszélnek. Az ilyeneket mindig azonnal le kell írni, ők az egyetlenek, akiknek biztosan nincs igazuk.

És akkor forduljunk a fantasztákhoz, és vegyük szemügyre őket! Ezek nagyjából valóban fantaszták, de egyiküknek, mint mondtam, igaza van, s csak neki van igaza. S ez jusson eszünkbe, amikor az eszperantóról esik szó. Már több mint egy évszázada hallgatjuk a szemrehányásokat, hogy az eszperantisták nem realisták. Már több mint egy évszázada a látszólagos realisták véleménye szerint az eszperantó a szétesés küszöbén áll; mégsem esett szét sosem. Miért higgyük hát, hogy a mai úgynevezett realistáknak – akik az angolnak mint a közeljövő kizárólagos világnyelvének eszméit támogatják – inkább van igazuk, mint azoknak, akik nem hitték, hogy a német nyelv elfogja veszíteni közép-európai szerepét? Az angol helyzete globálisan, az egész Földet tekintve, nagyon is hasonló a német nyelvnek a közép-európai skálán mért egykori helyzetéhez, természetesen, ha az ember tekintetbe veszi az utóbbi idők társadalmi és politikai változásait. A mai látszat-realisták stílusa és kifejezőmódja nagyon hasonló annak az 1914-ből valónak a szavaihoz. És mindkettő mondanója hasonlóan csalóka.

Az angolt mint a modern civilizáció nyelvi eszközét az új, normalizált nyelvek országaikban napról napra visszaszorítják. Esélyei a nemzetközi érintkezésben sem túl fényesek. Egyik részről jelentősége, a többi ország belső életében végbemenő szerepvésztést követően, csökkenni fog. Másrészről egyéb nagy nyelvek, köztük még néhány új is, nem fognak beletörödni a mostani visszaesésbe, és visszavágásuk már előre látható. Európa már most kész Bábel, nem a benne beszélt nyelvek száma miatt, hanem azon nyelvek drasztikusan megnövekedett száma miatt, melyek a modern civilizációban részt vesznek. De ez a helyzet most még valahogy elviselhető. Elviselhetetlené akkor válik majd, amikor – a mai Európán látott értelemben – az egész világ válik majd Bábellé. A nagy nyelvek benuult helyzetben lesznek, egyiknek sem lesz elég ereje, hogy ráerőszakolja magát a másikra, de mindegyiknek lesz elegendő ereje, hogy gátolja a többi. Hiszen semelyik se kívánja a nem-egyenjogú szerepét vállalni. Nem lesz többé semmibe vehető az a halaszthatatlan szükséglet, hogy valamelyik nyelv – bármelyik nyelv – minden ember másodnyelvévé váljon. És akkor fog megjelenni az eszperantó. Nem azért, mert az eszperantisták jó emberek és idealisták, és nincsenek birodalmi ambícióik, nem azért, mert az eszperantó mindenki számára könnyen megtanulható nyelv. Nem is azért, mert senkié, és ennek következtében mindenkié, és mert senkinek sem származik belőle előnye vagy előjoga. Mindez megfelel a valóságnak. De adódik másik két ok is. Az egyik, hogy a XXI. század lesz a csúcspontja az elviselhetetlen, világméretű Bábel-jelenségnek; a másik: hogy az eszperantó készen van és rendelkezésre áll. Csak azért, mert jó, igazságos, minőségi és ésszerű megoldást kínál, még nem lesz mindenki másodnyelve, hiszen az emberiség ilyen okokból semmit se tesz. Az

emberiség a problémákat könnyedén és fájdalom nélkül akarja megoldani, ismeretlen újdonságok nélkül, valamiféle körben járással vagy könnyű mellékúttal, mind kevesebb fáradtsággal, kiadással és kockázattal. S csak akkor, amikor az előbbieket nem vezetnek eredményre, akkor fog hozzá az igazi megoldáshoz. Az eszperantó akkor fog győzni, amikor a XXI. században nem marad más megoldás.

Addig pedig az eszperantó mozgalomnak az az értelme, hogy lehetővé tegye a nemzetközi – a zamenhofi – nyelv életben tartását, fejlődését, terjedését azért, hogy a döntő óra az eszperantót készületlenül ne érje.

A Libotrade Kft. ajánlja

PAGINÁRIUM - LIBOTRADE

MÁTHÉ ELEK	ANGOL NYELVTANI GYAKORLATOK KEZDŐTŐL A HALADÓIG	1150 Ft
BAJCZI-KEREKES	ANGOL FELELETVÁLASZTÓS TESZTKÖNYV	1232 Ft
BAJCZI-KEREKES	ANGOL HANGZÓSZÖVEG-ÉRTÉSI FELADATOK/KÖZÉPFOK	1230 Ft
BAJCZI-KEREKES	ANGOL HANGZÓSZÖVEG-ÉRTÉSI FELADATOK KÖZÉPFOK kazetta	700 Ft
MÁTHÉ ELEK	ANGOL OLVASÁS-SZÖVEGÉRTÉSI GYAKORLÓ FELADATOK	1200 Ft
BAJCZI-KEREKES	ANGOL NYELV KEZDŐTŐL AZ ALAPFOKÚ NYELVVIZSGÁIG 1-2.	1900 Ft
BAJCZI-KEREKES	ANGOL NYELV A KEZDŐTŐL AZ ALAPFOKÚ NYELVVIZSGÁIG kazetta 1-2	1500 Ft

PONTE ALAPÍTVÁNY - LIBOTRADE

BOSC F.-FRIED	QUATTRO PASSI IN ITALIANO	2053 Ft
	QUATTRO PASSI IN ITALIANO kazetta	700 Ft
NÉMET NYELVKÖNYV ÓVODAPEDAGÓGUSOKNAK (2 db kazettával)	FÓNIX ZENEI ÉS NYELVSTÚDIÓ	1999 Ft

OXFORD UNIVERSITY PRESS

OXFORD BASIC ENGLISH DICTIONARY	713 Ft
OXFORD WORDPOWER DICTIONARY	1426 Ft
OXFORD ADVANCED LEARNER'S DICTIONARY	2941 Ft
ILLUSTRATED OXFORD DICTIONARY	10697 Ft

LIBOTRADE KÖNYVRÉSZLEG

1173 BUDAPEST Pesti út 237.

Tel.: 258-14-63; Fax:257-74-72